

Cursuri universitare

Florina POPA

**DREPT PROCESUAL CIVIL
PARTEA GENERALĂ**

Curs universitar

Florina POPA

DREPT PROCESUAL CIVIL PARTEA GENERALĂ

Curs universitar

Capitolul I

NOȚIUNI INTRODUCTIVE PRIVIND DREPTUL PROCESUAL CIVIL ȘI PROCESUL CIVIL

Motto:

„Pe scurt, osmoza și simbioza legii civile și a legii de procedură civilă impun și garantează «conviețuirea» și «convergența» lor.”¹

1. Definirea procesului civil

O incursiune diacronică în evoluția omenirii relevă concluzia că natura umană este esențialmente conflictuală, context în care principala rațiune de a fi a dreptului se vădește a fi aceea de a institui un sistem de reguli care să prevină și, respectiv, să soluționeze diversele conflicte ivite între membrii unei societăți.

Drepturile subiective civile sunt caracterizate nu numai de posibilitatea titularului lor de a avea o anumită conduită și, respectiv, de a pretinde o conduită corelativă celorlalți participanți la circuitul civil, ci și de prerogativa de a apela, în caz de nevoie, la forța coercitivă a statului, în vederea apărării drepturilor subiective încălcate.

Practic, în cele mai multe situații în care normarea conduitei indivizilor nu își realizează funcția disuasivă, este necesară parcurgerea unor proceduri, în vederea aplicării sancțiunilor prevăzute de lege și, mai ales, în vederea restabilirii ordinii de drept și a păcii sociale.

Represiunea legii nu trebuie aplicată arbitrar. Subiecților de drept – incluzându-i în această sferă și pe cei al căror comportament a intrat în coliziune cu preceptele normei juridice – trebuie să li se asigure un tratament echitabil, previzibil, întemeiat pe o serie de garanții, inclusiv pe cea privind respectarea dreptului la apărare. Or, acest deziderat nu s-ar putea realiza în absența unei proceduri prestabilite, clare, care să reglementeze un set de instrumente destinate să organizeze modul de aplicare a legii și care să prevadă „un algoritm al pașilor”² ce trebuie urmați, pentru a se asigura încetarea încălcării dreptului subiectiv civil lezată de conduita neconformă, respectiv restabilirea acestui drept, incluzând repararea prejudiciului produs.

¹ I. Deleanu, *Tratat de procedură civilă*, vol. I, Ed. Universul Juridic, București, 2013 (*brevitatis causa*, în continuare această sursă bibliografică va fi citată „I. Deleanu, *Tratat de procedură civilă*, 2013, *op. cit.*”), p. 62. În același sens, autorul V. Stoica subliniază că „noțiunile, conceptele și teoriile dreptului civil formează un ansamblu, astfel încât ele nu pot fi înțelese decât unele prin altele, iar nu în mod izolat. (...) Noțiunea de drept material la acțiune este indisolubil legată de noțiunile de drept subiectiv, protecție juridică a dreptului subiectiv, drept procesual la acțiune și acțiune. Este deci o *întrepătrundere* (s.n.) între noțiuni de drept civil și de drept procesual civil” – V. Stoica, *Dreptul material la acțiune în materia drepturilor reale principale*, în RRDP nr. 4/2018, pp. 15-16.

² În acest sens, autorul D.J. Galligan face o comparație cu științele exacte, arătând că, așa cum omul de știință „este capabil să ajungă la un rezultat doar pentru că a urmat anumiți pași, tot așa și judecătorul ajunge la anumite concluzii și își formează convingerea aplicând procedurile necesare” – D.J. Galligan, *Due process and fair procedures*, Clarendon Press, Oxford, 1996, *apud* B. Șerb, *Despre rolul procedurilor în drept. Due process and fair procedures de Dennis Galligan*, disponibil la <https://www.juridice.ro/656628/despre-rolul-procedurilor-in-drept-due-process-and-fair-procedures-de-dennis-galligan.html>.

Atunci când se ivește un diferend de natură civilă, cea mai rațională modalitate de a-l rezolva este cea amiabilă, care prezintă numeroase avantaje, printre care se regăsesc economia de timp și cea de resurse bănești. Legiuitorul a avut în vedere această perspectivă, reglementând prin mai multe acte normative modalități alternative de soluționare a conflictelor¹. Practic, diferendul poate fi tranșat fără concursul instanțelor judecătorești, prin acordul de voințe al părților implicate². Dintre aceste modalități de soluționare a unui diferend³ – judiciare sau extrajudiciare –, amintim:

a. **compromisul tacit**, care reprezintă o modalitate neafectivă de soluționare a diferendului iscat între părți, prin concesii reciproce, astfel încât normalitatea relațiilor sociale este restabilită fără intervenția unui terț;

b. **medierea**, care reprezintă una dintre modalitățile de soluționare pe cale amiabilă a anumitor conflicte (în materie civilă, în materia litigiilor între profesioniști, în materia dreptului familiei; în materie penală⁴), în prezența și cu ajutorul unui terț, numit mediator „*în condiții de neutralitate, imparțialitate, confidențialitate și având liberul consimțământ al părților*” – art. 1 alin. (1) din Legea nr. 192/2006 privind medierea și organizarea profesiei de mediator. Așa cum se precizează chiar în alin. (2) al aceluiași articol din legea evocată, medierea are în vedere încrederea pe care părțile o acordă persoanei abilitate să faciliteze negocierile dintre ele și care le îndrumă în vederea soluționării conflictului (adică mediatorul), astfel încât să se ajungă la o soluție convenabilă pentru ambele părți în acea cauză. Medierea nu este o procedură obligatorie⁵, Curtea Constituțională constatând că dispozițiile art. 2 alin. (1) și (1²) din Legea nr. 192/2006 îngrădesc liberul acces la justiție al părților, fiind dispoziții contrare prevederilor art. 21 alin. (1) din Constituția României, care statuează că „*orice persoană se poate adresa justiției pentru apărarea drepturilor, a libertăților și a intereselor sale legitime*”⁶;

¹ Medierea, ca modalitate alternativă de soluționare a conflictelor, a fost reglementată în sistemul nostru de drept prin Legea nr. 192/2006 privind medierea și organizarea profesiei de mediator, publicată în M. Of. nr. 441 din 22 mai 2006.

² Pe de altă parte, dacă procesul a fost deja inițiat, părțile sau, în unele cazuri, doar reclamantul, pot pune capăt litigiului, fie prin acte unilaterale (renunțarea la judecată, renunțarea la însuși dreptul pretins etc.), fie prin acorduri judiciare (tranzacția), astfel încât instanțele judecătorești vor fi dispensate de soluționarea litigiului pe fond.

³ În acest sens, a se vedea M. Dinu, *Drept procesual civil. Principiile procesului civil. Acțiunea civilă. Participanții la procesul civil. Competența instanțelor judecătorești. Actele de procedură și termenele procedurale. Judecata în primă instanță*, Ed. Hamangiu, București, 2020, pp. 2-4. Această sursă bibliografică va fi citată în continuare astfel: „M. Dinu, *Drept procesual civil*, 2020, *op. cit.*”.

⁴ Legea nr. 192/2006 privind medierea și organizarea profesiei de mediator, completată și modificată, cuprinde în art. 67-70 „dispoziții speciale privind medierea în cauzele penale”, care răspund Recomandării Consiliului Europei nr. R(99)19 privind medierea în materie penală din 15 septembrie 1999.

⁵ În acest sens, art. 227 alin. (2) C. pr. civ. statuează că, „*în litigiile care, potrivit legii, pot face obiectul procedurii de mediere, judecătorul poate invita părțile să participe la o ședință de informare cu privire la avantajele folosirii acestei proceduri. Când consideră necesar, ținând seama de circumstanțele cauzei, judecătorul va recomanda părților să recurgă la mediere, în vederea soluționării litigiului pe cale amiabilă, în orice fază a judecății. Medierea nu este obligatorie pentru părți*”, iar alin. (3) al aceluiași articol prevede că, „*în cazul în care judecătorul recomandă medierea, părțile se vor prezenta la mediator, în vederea informării lor cu privire la avantajele medierii. După informare, părțile decid dacă acceptă sau nu soluționarea litigiului prin mediere. Până la termenul fixat de instanță, care nu poate fi mai scurt de 15 zile, părțile depun procesul-verbal întocmit de mediator cu privire la rezultatul ședinței de informare*”.

⁶ A se vedea, în acest sens, Decizia CCR nr. 266 din 7 mai 2014, publicată în M. Of. nr. 464 din 25 iunie 2014.